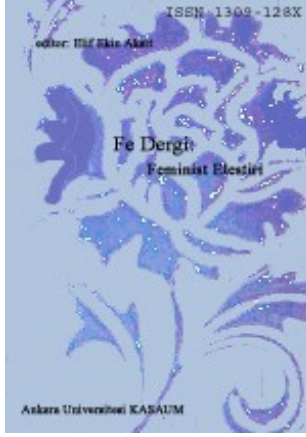

Yayınlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri 4, Sayı 1
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

Tüketilen ve “İktidar”laşan bir beden: “*Amerikan Sapiğı*”

Çiğdem Akgül

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 28 Aralık 2012

Bu makaleyi alıntılanmak için: Çiğdem Akgül, “Tüketilen ve “İktidar”laşan Bir Beden: “*Amerikan Sapiğı*” *Fe Dergi* 4, sayı 2 (2012), 72-86.

URL: http://cins.ankara.edu.tr/8_7.html

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Tüketilen ve “İktidar”laşan bir beden: “Amerikan Sapığı”

Çiğdem Akgül*

Kapitalizmin yükselmesi ile beraber önem kazanan beden ve cinsellik, hem sosyal ve siyasi hem de ekonomik mekanizmaların denetimine girmeye başlamıştır. Makale, bu gelişmeye paralel bedenün kurgulanan, inşa edilen, hatta üzerinde çalışılan, teoriler üretilen bir alan olduğunu iddia eden, bu yüzden birbirine benzemez olduğu iddia edilen beden ve cinselliklerin gerçekte ne kadar “öznel” ve de “doğal” olduğunu sorgulayarak “biyoloji”ye derin bir darbe indiren Foucault’nun bedenler üzerinde iktidarı açımlayan “tüketim kültürü kuramını” baz alıyor ve kuramı, bu argümanı destekleyen en iyi örneklerden biri olarak Bret Easton Ellis’in 2006 yılında yayımlanan Amerikan Sapığı adlı yapıtı üzerinden incelemeyi hedefliyor. Bunu yaparken bedenün kimlik üzerinde kurduğu iktidara ve bu iktidarın öznenin eksikliklerini su yüzüne çıkararak “ben” de yarattığı sancıya dikkat çekmeye çalışarak, romanın bugüne kadarki analizlerinden farklı bir bakış ortaya koyuyor.

Anahtar kelimeler: Beden, tüketim kültürü, erkeklik, cinsellik

A consumed body and its becoming “Power”: “American Psycho”

Capitalism centers on bodies and sex, which are controlled by social, economic and politic mechanisms. This article is based on “Consumer Culture Theory” of Foucault, who claimed that body is a field which is studied, analyzed, categorized and constructed. Foucault rigorously questioned biology by questioning whether the bodies are natural or not. The article aims at analyzing this theory on one of the most radical books of this century, “American Psycho?” as it strongly supports Foucault’s thesis. My analysis draws attention to the power of body over identity and the ability to reveal deficiencies of “subject” of this power of the body.

Key Words: Body, consumer culture, masculinity, sexism.

Giriş

Zihnin karşıtlıklar üzerine düşündüğü, Aydınlanma Döneminin güçlü kabullerindedir. Bhasin, karşıtlıkların, birbirlerine nispetle tanımlandığını ve bu tanımlamanın daima içlerinden biri lehine olduğunu söyler.¹ İki karşıt kavramdan biri daima gölge kavramdır. Asıl olan, diğerinin, kendisine nispetle tanımlandığı kavramın gölgesidir. Beden dendiğinde, aklımıza gelen en temel karşıtlıklardan biri, **ruh-zihin, beden** karşıtlığıdır. Kimi zaman beden ruhun taşıyıcısı olarak görülmüş, kimi zaman da ruh bedenün taşıyıcısı, bazen her ikisi de aynı şey olmuştur. Beden bir yanıla doğanın bir uzantısı, diğer yanıla da ruhla doğa arasındaki aşılmaz sınırdır. Postmodern feminizmin itirazını yükselttiği nokta tam da bu karşıtlığa denk gelir. Beden topraktan meydana geldiği için ruhun eril olanı, bedenise dişi tarafı temsil ettiği hem geleneksel ataerkil algının hem de bu algıyı, -cinsiyetçi dikotomiler biçiminde- olduğu gibi devralan aydınlanmacı zihniyetin kabullenmelerindedir.² Buna göre ruh bedenün içine hapsolmüştür. Ama bir yandan da bedeni yönetmektedir, yönetmelidir.

Bu çalışma, bu ikiliği yapı sökümüne uğratarak, bedeni aşılması gereken “doğal bir engel” olarak ruhun yanında talileştirmeye ve de ehliştirmeye çalışan modern cinsiyetçi sistemin bedeni ve bedensel hazları denetlemeye çalışırken aslında bedene daha çok alan açışını, bu süreçte tahayyül ettiği bedenler yaratırken diğer yandan yarattığı bu bedenlerin esirine dönüşen ruhlar ürettiğini, değişen, devinen, çelişen, karşılıklı iktidar paslaşmalarında görünür kılmayı hedefliyor. Ve karşılıklı örülen, şekillenen bu iktidar stratejileri içinde eril ve dişil olanın birbirinin içine geçtiği, karıştığı dolayısıyla bu adlandırmaların anlamını yitirdiği noktadan sesleniyor.

Yirminci yüzyılın önemli düşünürlerinden Foucault, bu devrin sonlarına doğru, iktidarın bilgiyi “oluşturucu” rolüne vurgu yaparak toplumsal düzende “normal”liği baskı altında tutan psikiyatri ve diğer disiplinlerin toplum hayatını ve ahlakını gözetlemeye başlayan bir güç olduğunu iddia etmiş ve bu iktidar mekanizmalarının asıl olarak bedenlerin eğitim ve terbiyesine yönelik işleyişi üzerine radikal bir kuram geliştirmiştir. Ona göre, kılcal biçimleriyle iktidar bireylerin dokularına işler, bedenlerine dokunur, fiillerine ve

*Ankara Üniversitesi, Kadın Çalışmaları

tutumlarına, konuşmalarına, öğrenme süreçlerine ve gündelik yaşamlarına girer.³ Makalenin konusu olan Amerikan Sapığı adlı yapıt, mikro iktidarın bireylerin düşüncelerine, hislerine, iç hesaplaşmalarına, gündelik plan ve programlarına, ilişkilerine nasıl yön verebildiğini görebileceğimiz en iyi örneklerden biridir. Bret Easton Ellis'in üzerine çok konuşulan 1991 tarihli bu kitabı, edebiyat eleştirmenlerinin, köşe yazarlarının, feminist grupların ilgi odağı olmuş ve eleştiriler, kitabın “zırvavat yığınından başka bir şey olmadığından”⁴, “post modern bir fenomen”⁵ olduğu iddialarına kadar uç boyutlarda seyretmiştir. Kitap, bugüne kadar ya edebiyat çevrelerince biçim, teknik, anlatım boyutuyla ele alınmış ya da bu makaleyle benzerlik gösterir biçimde, “tüketim kültürü” nün bireyler üzerindeki baskısını açığa çıkarması bakımından popüler kültürün olumsuzlanması olarak yorumlanmıştır.⁶ Bu çalışmalarda tüketimin manipülasyonunda hem bedenlerimizin hem de düşüncelerimizin esir oluşları işaret edilmiş, ancak bunun “beden”e nasıl bir iktidar alanı açtığı sorgulanmamıştır. Bu anlamda makale, kitabın günümüze dek okunuşlarını kabul etmekle beraber, bedenin tüketilirken tüketen, ezilirken ezen pozisyonlarının altını çizerek, tam da Foucault'nun göstermeye çalıştığı şeye, özne ve nesne konumları arasındaki kaygan, değişken ilişki içinde ortaya çıkan “iktidar”ına dikkat çekmeye çalışıyor.

Bu çerçevede, çalışma, kitaptan seçilen örnekleri daha net anlayabilmek için, birinci bölümde, Foucault'nun iktidar ve beden üzerine yaklaşımının ve argümanlarının genel bir çerçevesini çizecek, daha sonra, söz konusu kitabın özeti ile başlayacağı ikinci bölümde ise esas olarak, düşünürün yaklaşımını kitaptan seçilen alıntılarla belirginleştirmeye odaklanacak. Bu kısımda, tüketim sektörünün bedenler, bedenlerin de ruh üzerine katlanan iktidar yığımlarında ruhun, bedenin ve de erkeklığın krizine dikkat çekmeye çalışacağım. Alanların, disiplinlerin biçimlendirip durduğu bir özne modelini açtıktan sonra, üçüncü bölümdeki tartışmada, düşünürün işaret ettiği bu iktidarlara boyun eğmiş bir özne probleminden, Kristeva'nın “iğrençlik” kuramını baz alarak bizatihi “özne”nin kendisinin kuruluşundaki sorunsala -yine söz konusu kitaptan sunulan örnekler eşliğinde - genel hatlarıyla eğileceğim.

Feminizm ve Foucault'yu Buluşturan Kavşak:Yaşamın Hareketliliğine İçkin Bir İktidar

On dokuzuncu yüzyıl kapitalizminin gelişmesiyle birlikte modern toplumun geçirdiği sosyo ekonomik ilişkileri modern dönemin sorunları ya da “rahatsızlıkları” olarak ele alan ve teorilerini bu doğrultuda geliştiren Marks, Weber ya da -diğer ikisi kadar karamsar olmasa da- Parsons gibi düşünürler, “toplumsal” olanı açıklamaya ve kendilerince kötümser olan bu tabloya çözüm üretmeye yönelik analizlerinde, bireyin “aklına” görece özerk bir güç atfettiler, bireyin “bedenini” ise bu çalışmalarda kapitalizmin işlevselliği için bir araç olarak sınırlı tuttular.⁷ Bu bir anlamda aydınlanmanın “rasyonel” akıl ile “beden” arasında yerleşirdiği hiyerarşiyi desteklemekte olan bir yaklaşımdı. Belki de bu eksiklik, toplumsal olanı açıklarken cinsiyeti, analiz dışı tutmalarından kaynaklanıyordu. Oysa toplumsal olan bizzat cinsiyet ile sarmalanmış olandı, yani cinsiyetlendirilmiş olanın ta kendisiydi. Bu farkındalık açığa çıkmak içinse, feminizmin bilhassa Fransız feministlerin öncü olduğu kadın bedenine yönelik argümanların 1980'lerdeki önemli vurgusunu bekleyecekti. Bu yüzden feminizm çevre, devlet gibi dışsal olanı değil, “özel” alan sayılan gündelik ilişkileri araştırmasının merkezine yerleşirdi. Bu kaçınılmaz olarak, “özel” ve “mahrem sayılan kadın “bedeni” ve en genel anlamda “beden” ve cinsiyet analizlerine yönelmek demektir. Bu yüzden, Feminizm beden sosyolojisinin yolunu çizen son derece önemli bir akım olarak gelişti.

Kristeva, Irigaray, Cixous gibi feministler, kadın bedenini yüceltmeye dayalı bir argüman geliştirdiler de, akıl-beden ayrılığını yadsıdıklarını, kişinin beden ve akılı ile birlikte geliştiğini, ikisinin birbirinden bağımsız olamayacağını belirtmişler,⁸ Butler, Young gibi feministler ise bir adım daha ileri giderek akıl-beden, kadın erkek kutuplaşmalarını da anlamsızlaştıran çoğul, farklı, iç içe geçmiş bedenlerin, cinselliklerin alanını ve varlığını sorgulamaya başlamışlardır.⁹ Bedenin erkeklik ile özdeşleştirilen akla ulaşmak için aşılması gereken bir engel olamayacağını, akıl denilen şeyin bizatihi eril çıkarları geliştiren bir düşünme pratiği silsilesi olduğunu belirtmişlerdir. Kişinin içinde doğduğu toplumsal yapılar, güç ilişkileri içinde anlamlanan, anlamlandırılan, değişen, gelişen, dönüşen akışkan bir beden ve kimliğe sahip olduğunu söyleyen ve bu anlamda sabit ve statik bir beden ve kimlik olamayacağını altını çizen bu feministlerin argümanlarına en sağlam dayanak sağlayan kuramlardan birisi hiç kuşkusuz ki -eleştirilen ya da sınırlılıkları işaret edilmesine rağmen ki bu çalışmanın konusu olmadığı için değinemeyeceğim- Michael Foucault tarafından gelmiştir. Çünkü, Foucault'nun iktidar kuramı, kadını talileştiren, eril ve dişil normların onaylanmasını sağlayan cinsiyet sisteminin nasıl bu denli yaygınlaşıp, katmanlaşabildiği ve süreklilik sağlayabildiği yönündeki kuram tıkanıklığını büyük ölçüde açmıştır. Ve kadın üzerindeki eril iktidarın diğer bütün toplumsal yapı ve süreçlere eklenişinin geçiş halkalarını keşfetmede başvurulacak bir iktidar kuramı olmuştur.

Foucault, Batıyı ‘**hapis toplumu**’ inşa eden bir düzen olarak görür. Çingeneler, siyasi ajitatörler, eşcinseller, işçiler, serseriler hepsi aynı toplama kampındadır. **Beden ruhun değil, artık ruh bedenın hapishanesidir.** Foucault’a göre kapatılmanın asıl gerçekleştiği mekan da insan ruhudur. Normların dışına çıkmış bu ruhların terbiye edilip iyileştirilmesi için var olan akıl hastanesi, hapishane gibi kurumlarsa bu büyük kapatılmanın karanlık yüzünü gizleyen sözde kurumlardır.¹⁰

Foucault için okulun, tımarhanenin, hapishanenin işe yaramadığı yerde dışarıya kapatmak, modern ruhların kontrol altına tutulmasının yeni yolu olarak ortaya çıkar. Burada iktidar ne bir devlet ne bir kurumdur, artık mikro iktidar biçimleri ve ilişkileri söz konusudur.¹¹ Foucault’nun “hukuki-söylemsel” (juridico-discursive) model olarak tanımladığı geleneksel model, “iktidar”ı bir hükümlanlık (souverainete), yasa, yasaklama ve itaat sistemi içinde tasarımıdır. Oysa Foucault, on yedinci yüzyılın sonundan itibaren Batı toplumlarına hukuksal-söylemsel modelin iktidarının görünmediği yeni bir iktidar biçiminin hakim olduğunu söyler. Negatif ve sınırlayıcı olan hukuksal-söylemsel modelin iktidar anlayışının tersine, bu yeni iktidar biçimi üretken, yaşamın sağladığı güçleri sınırlamaya değil arttırmaya yönelik, yani pozitifdir. Bu yüzden Foucault bu yeni iktidarı **biyo-iktidar** olarak adlandırır.¹² Foucault’ya göre biyo-iktidar yaşama iki ana biçimde müdahale eder: insan bedenine bir makine olarak yaklaşan birinci biçimi “disiplinci” bir iktidardır. Foucault’nun ‘bedenin anatomo-politiği’ olarak adlandırdığı bu biçimin amacı, insan bedenini disipline etmek, yeteneklerini geliştirmek, daha verimli ve uysal kılmak ve ekonomik denetim sistemleriyle bütünleştirmektir.¹³

“Nüfusun biyo-politiği” olarak adlandırdığı ikinci biçimi ise bedene bir doğal tür olarak yaklaşır ve nüfusu düzenleyici bir denetim getirir. Biyo-iktidar burjuva toplumunun büyük buluşlarından biridir ve kapitalizmin gelişmesinde vazgeçilmez bir unsur olmuştur; çünkü kapitalizm bedenın üretim sürecine denetimli bir şekilde girmesini ve nüfusun ekonomik süreçlere uygun kılınmasını gerektirir. Kapitalist üretim biçimi gereği bedenın sahip olduğu güçlerin emek gücüne dönüştürülmesi ve üretim gücü olarak kullanılması; ama aynı zamanda itaatkar ve uysal, tabi kılınması (assujettissement) gerekir.¹⁴ Foucault’a göre, biyo-iktidarın gelişiminin başka ve önemli bir sonucu da hukuksal yasa sisteminin yerine giderek normların önem kazanmasıdır. Nesnesi yaşam olan bu iktidarın düzenleyici ve denetleyici mekanizmalara ihtiyacı vardır ve bu düzenleme ve denetlemeyi oluşturduğu normlar yoluyla yapar. Yasa artık norm gibi işlemeye başlamış ve hukuk sistemi, amacı yaşamın güçlerini düzenlemek olan bir aygıtlar bütününe dahil olmuştur. Kısacası yaşam üzerinde odaklanan biyo-iktidar bir normalizasyon toplumu oluşturur, yani insanları normlara uymaya zorlayan, onları normalleştiren bir toplum inşa eder.¹⁵

İşte Foucault’un feminizm ile bağımlı kuvvetlendiren de kapitalist sistem ve beden arasındaki ilişkiye ve normların arkasında işleyen geniş iktidar mekanizmalarına yaptığı bu vurgu olmuştur büyük ölçüde. Çünkü, gerek sosyalist feministler, gerekse post modern feministler için, kapitalist sistemin, erkeği çalışmaya, kadını ev içi emeğe razı edip, bunu normalleştirecek ahlaksal normlarını dayattığı ve böylece kendi cinsiyet rejimini kurduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Erkekler ve kadınlardan beklenen stereotip davranışların kapitalist sistem için işlevsel olduğunu ileri süren Hartmann, Sandra Harding gibi sosyalist feministler için cinsiyetçi ideoloji, eril özellikleri ile kapitalist sistemi yüceltme, dişil özellikleri ile toplumsal gereksinimleri aşığılama gibi ikili bir amaca hizmet etmektedir.¹⁶ 1980’lerde Carol Pateman, Iris M. Young, Susan Bordo, Kathy Ferguson gibi postfeminist kuramcılar ise, kadın bedenlerinin ve bedenden ayrılmayan kadınınsı duyguların siyasal ortamına vurgu yaptılar. Mesela, bu isimlerden Young, dişillığın veya dişil bedenın dışlanmasına yönelik siyasal yapı ve ayrımlara değinirken,¹⁷ Ferguson, modern toplumsal örgütlenmeler, bürokrasiler ile ataerki gibi otoriter politik yapılar arasındaki benzerliğe işaret etmiş ve modern toplumların disiplin sağlayıcı kurumlarının, tasnifçi, marjinalleştirici, yerleşik otorite yapılarına meydan okumayan davranışlar yönlendirebilen yapısına ve bu anlamda cinsiyetçi sistemle olan aynılığına dikkat çekmiştir.¹⁸ Postmodern feministlerin önemli eleştirilerinden biri de kadının, doğurma, büyütme, bakım hizmetlerini karşılması, erkeğin de çalışması için bedensel ve ideolojik olarak denetlenip, kurgulanmaları üzerine olmuştur. Bu anlamda eril davranış özellikleri ile kapitalist sistem arasındaki uyuma dikkat çekmişler, bu mekanizmanın devamlılığını sağlayan kadın ve erkek bedenlerin üretimindeki ağı odaklanmışlardır. Bu vurgular, eril-dişil ayrımlarının suniliğini açığa çıkarması bakımından önemli olmuşlardır.

Yukarıda anlatılanlardan da çıkarsanabileceği gibi, Foucault için böyle bir iktidar hem özneyi pasifleştiren, hareketsizleştiren bir iktidar hem de hukuk ile kendi gerçeğini maskeleyen başarabilen bir iktidardır. Her disiplin, kendine ait birer bilim teknolojisi ve söylem ile bedeni ve cinselliği, denetleyen, tanıyan, detaylandıran iktidar araçlarına dönüşmüşlerdir. Bu anlamda, meşrulaştırılmış bilgi ve normların dayatılmasıyla bütün baskıyı bireyin kendisine yükleyerek, kendini kamufle edebilen bir iktidarın sinsiliğiyle

karşı karşıyayızdır. Baskının ve cezanın bütün ağırlığını öznenin kendisine yüklemeyi başarabilen bu iktidar, “tercih” kılıfına bürünmüş, fark edilmesi zor ve ancak bireyin kendi ile ilişkisi içinde aranıp, çözülmesi gereken bir iktidardır.

İşte, Foucault'nun “görünmez”liğini vurgulamaya çalıştığı bu iktidarın farklı yüzlerinden bir kaçını yakalayabileceğimiz Amerikan Sapığı, tüketim çılgınlığı ile bireylerin yeme, içme, giyim, günlük aktivite, iş, ilişkiler gibi konuları kapsayacak detaylı, belirlenmiş ve manipule edilen davranış kalıpları ve toplumsal kabul görme kuralları ile nasıl bireysellikten çıkarak “şeyleştirmenin” çarpıcı bir serimini açmaktadır. Bu denetimin bilhassa bir erkek karakter üzerinde resmedilmesi, erkekliğin en az kadınlık kadar, üremeyi amaçlayan cinsiyetçi sistem ile tüketimi hedefleyen pazar ekonomisinin iktidarının bir ürünü ve nesnesi olduğu gerçeğini gözler önüne seriyor. Bu noktada kitapta öne çıkan erkekliği açmak için küreselleşen yaşantılar karşısında ileri sürülen erkeklik tartışmalarına değinmek yerinde olacaktır. Böylece Foucault ve feministlerin cinsel kimliklerin ve bedenlerin kurgulanmasına yönelik eleştirinin “ortaklığı” daha da netleşecektir.

Erkekliğin Kurgulanmış Yeni İmgesi

Erkeklik üzerine tartışmaların kilit ismi kabul edilen Connell, 1987 yılında “hegemonik erkeklik” kavramı ile baskın erkeklik değerlerine işaret etmiş, belli bir yerde, kültürde zamanda tanımlanan bu sayede birçok erkeği ve erkeklik biçimini dışarıda bırakan, sınırlı, indirgemeci tanımlara eleştiri getirerek, farklı erkeklik biçimleri olabileceğini göstermiştir.¹⁹ Kavram, toplumda kabul gören erkeklik değerlerinin, aslında tam da dışarıda bıraktığı bu diğer erkeklik biçimleri ve kadınlıklarla olan ilişkisi üzerinden var olabildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Ancak Connell'in hegemonik erkeklik kavramının tek tip bir erkekliğe işaret etmediği unutulmamalıdır. Kimi dönem fiziksel güce, cesarete, saldırganlığa öncelik veren bir erkeklik onaylanırken, kimi kez rasyonel düşünceye, ticari kazanca öncelik veren bir erkeklik de toplumda ön plana çıkabilir. Ya da teknolojik bilgi ve beceri yeteneğine sahip bir erkeklik tanımı da öne geçebilir. 1995 yılındaki çalışmasında bu kavramın diğer erkeklik biçimleriyle ilişkisine yoğunlaşan Connell, hegemonik erkekliğin diğer erkeklik biçimleriyle olan ilişkisini baskıdan çok ikna ve onaylama pratiği ile açıklamaya çalışır ve bu anlamda “rıza” görünümünde bir iktidardan bahseden Foucault'a yaklaşır. Çünkü, Connell için “hegemonik” değerlerin üretilmesinde kurumların varlığı esastır, yani, devlet, yasa, ticari şirketler sayesinde homofobik-heteroseksüel erkeklik değerleri meşrulaştırılır, cazip kılınmaya çalışılır.²⁰ Bu yüzden neo-liberal piyasa politikalarının egemenliğini göz önüne alan Connell 2005 yılındaki çalışmasında, “hegemonik” hale gelen erkekliğin “küresel iş adamı” imajı ile beslendiğini iddia eder. Bu yeni küresel erkek imgesi, romanın kahramanıyla son derece uyumlu bir biçimde, birinci sınıf restoranlara giden, beş yıldızlı otellerde kalan, sürekli “meşgul” görünen, marka giyinmeye dikkat eden, dünya mutfağı konusunda bilgili olarak tanımlanıyor.²¹

Ancak, tam da burada ortaya çıkan kırılan cinsel konumların gözden kaçırılmaması gerekir. Bu “hegemonya”nın ortasında, bu iddia ile taban tabana zıt gelişen erkeklik krizine dikkat çeken argümanlara değinmemek, roman karakterinin yaşadığı sancı ve çelişki dolu süreci anlamayı zorlaştıracaktır. Örneğin, Susan Faludi, Mac an Ghaill ve de Jefferson gibi erkeklik üzerine eğilen araştırmacılar, güvensiz ve istikrarsız yapıların egemen olduğu küresel kapitalizmin çağında imgeler, süs ve tüketim kültürünün egemenliği içinde kendini sürekli tanımlama ihtiyacına girmiş erkeklerden bahsetmiş, bu anlamda günümüzde aslında yaşananın bir “erkeklik kriz”i olduğunu belirtmişlerdir.²² Çünkü istikrarsız yaşamların ve süratle değişen imgelerin çağında “hegemonik erkeklik” ten bahsetmek güçleşmekte, cinsel kimlikler muğlaklaşmakta, endişe, korku ve öfke erkeklik krizinin bileşenleri olmaktadır.

Bense bu krizin esas olarak “bedensel”olanın etrafında döndüğünü ve tüketimin, beden üzerinde kurduğu iktidarın, bedenin kimlik, düşünce üzerindeki iktidarına dönüştüğü kanısındayım. Bu paradoksu görünür kıldığı için de Amerikan Sapığı başlıklı radikal yapıtın bu kanıyı destekleyeceğini düşünüyorum.

Üç Müttefik, Üç Rakip: Tüketilen, Tüketen ve Kenar Bedenler

Postmodern sanatın kurmaca²³ gerçekliğini, şizofrenik ikilemlerini kullanarak, tüketim toplumunu benlik kaybının nasıl bir korkunçluğa dönüşebileceğini, bir erkeğin sürükleneceği bilinç kaybını, delilik halini kanıtlamıştır Bret Easton Ellis Amerikan Sapığı adlı yapıtıyla. Kitabın başkahramanı Bateman, 26 yaşında New York'da yaşayan Harvard mezunu, çok yakışıklı bir borsacıdır. Gösterişli giyinmeyi, zengin kulüplere gitmeyi, güzel kadınlarla birlikte olmayı seven, kokain bağımlısı biridir. Gündüzleri sıradan ve herkes gibi davranan Bateman, geceleri kadınları, dilencileri, çocuk ve hayvanları öldüren, bu gruplara işkence eden, aşağılayan bir karaktere dönüşmektedir. Kitabın sarsıcı anlatımı postmodern sanatın dağınık, düzensiz, parçalanmış bilinç akışı

teknîğini kullanmasındandır. Wall Street'in gündüz yaşamında sıradan sayılan ama geceleri vahşet sahneleri üreten bu adamın yaşadığı her şey gerçek midir? Yoksa, hepsi Bateman'ın zihninden geçenler midir? sorusunu okuyucuya sorduran, belli bir giriş, gelişme bölümü, kurallı parçaları olmayan bir hikaye kurgusunu yansıtmaktadır. Bu çerçevede, daha çok Bateman'ın zihninden geçenlerin hakim olduğu, diyaloglara oldukça az yer verilen bir anlatım hakimdir. Çünkü yazar, "aynılık", "popülerlik", "yitirilmişlik" rüzgarında sürüklendiğimiz tutarsız bilinç akışının aslında, hepimizin "ortaklığı" olduğunu hissettirmek ister gibidir. Bölümler arasındaki tutarsızlık, bağlantının olmayışı, konuşmalar arasındaki kopukluk ve dağınıklık "merkeziyetsizlik" halini yansıtır. Barry, Bertens gibi yazarlara göre bu kurgu, aynı zamanda, batı toplumunun merkezi kabul edilen, beyaz erkeğin temsil ettiği değerleri postmodernizin dağıtmasına bir göndermedir.²⁴ Rasyonel erkeğin alt üst oluşunu, bireyin tüketim çılgınlığının nasıl kurbanı olduğunu, bizzat bir erkek yazarın dilinden gözler önüne sermekte, erkeğin yenilmez, korkusuz, egemen statüsünü sarsmaktadır. Çünkü, bunu yaparken, şiddetini kadınlar ve aciz insanlar [örneğin sakatlar ve çocuklar] üzerinde kullanan, kadınları aşağılayan geleneksel eril özelliklere sahip bir erkek tanımı ön plana çıksa da gördüğü çok daha iyi bir ürün, çok daha yüksek kredi kartına sahip biri karşısında kendini aciz hisseden, uyuşturucu ve alkole sığınan Bateman karakteri, erkeğin sarsılmaz iradesinin "kırılmasını" da altını çizmektedir. Bu durum, imgelerin, markaların, lüks ürünlerin hızlı ve istikrarsız değişen dünyasında erkeğin kriz içinde olduğunu öne süren Faludi, Mac an Ghail ve de Jefferson gibi araştırmacıları doğrular.

Bateman, nişanlısı Evelyn, her gece birlikte olduğu farklı kızlar ve isimleri sürekli değişen birkaç arkadaşı arasında geçen roman, Foucault'un "yaşamın üretimini, devamını hedefleyen iktidar mekanizmaları" dediği alanların -beslenme, çalışma, sağlık, eğitim, medya, sanat- bireyin yaşamını kendi öznelliğine hiç alan ayırmayacak kadar çevreleyebildiği noktada, bireyi nasıl bir deliliğin içine sürükleyebileceğini ve öznelliğini kurmak için daha "güçsüz" olduğunu düşündüğü varlıklar üzerinde uyguladığı şiddet ve iktidar ile kendi kimliğini yeniden kurma çabasını gözler önüne seriyor. Bu çerçevede roman, Foucault'un iktidar mekanizmasının ancak iktidarın bireylerin bedenlerine nüfus ederek işleyebileceği savını da doğruluyor.

Tüketim Kültürüne Tabi Bedenler ve İktidar

Foucault'un kuramında alanların varlığını hatırlayacak olursak -tıbbın alanı, ekonominin alanı, eğitimin alanı- kendi eylemlerimizin eyleyicileri olarak nasıl "kurul"duğumuz, iktidarın açığa çıkarılacağı yerdir aslında. Bu anlamda, yaşam, dil, emek, delilik, cinsellik her biri kendine ait bir söylem ve gerçeklik bilgisinin iktidarına sahiptir. Delilerin, suçluların, hastaların ve benzerlerini "normal" olarak tanımlananlardan ayırıştırarak işleyen bir sistemin, normlarının iktidarı, bireylerin yaşamına nüfus edip, öznel tarafından içselleştirilir. Böylece, bu bilgi ve normlarla kendi ile ilişki kuran, kabullenme ya da reddetme pratikleri ile kendi bedeni ve kimliği üzerinde iktidar kuran bir özne yaratılır.²⁵

Bireylerden istediği performans ve verimin sürekliliğini hedefleyen bu sistem, bir yandan bireyin kapasitesini azaltacak, enerjisini düşürecek "tehlikeler"i ilan ederek detaylandırır, diğer yandan bu tehlikelere karşı gelecek, direnecek alternatif pratikler, inançlar, kabullenmeler yaratır. Şüphesiz günümüzde bunları yaygınlaştıracığı kanallardan en etkin olanı ise medyadır. Kalitesi yükseltilmesi gereken bir yaşamın, çok yaşamak ile ilişkilendirildiği bir kültürde, bunun için kişilerin nasıl yemesi, nasıl giyinmesi, nelerle meşgul olması gerektiği en ince ayrıntılarına kadar hesaplanır.

Kitabın ana karakteri Bateman da fazla yemekten korkan, yiyeceklerini itina ile seçen, bedeninin dinç, adaleli, güçlü olmasına özen gösteren, bakım merkezlerine giden, -bu anlamda yaşlanmaktan ve asıl olarak ölüme yaklaşmaktan korkan- bedenin görüntüsü ile hem toplumda hem de çalışma yaşamında popüler olmayı hedefleyen, benliğini bedeni ile kurmaya çalışan ve adeta bunu kaybetmenin paniği içinde uç korku ve endişeler taşıyan şizofrenik bir karakterdir. Bateman, tıbbın ve ekonominin söylemlerinin iktidarını medya aracılığıyla fazlasıyla içselleştiren ve bu söylemleri fiziğine, hareketlerine yansıtan modern çağın "yaratılmış ve dayatılmış kaygılarını" azap içinde taşıyan bir bedendir. Matula'nın yerinde benzetmesi ile Bateman, moda, kişisel bakım, pratik popüler bilgiler sunan ve genellikle çok az giyinmiş kadın resimlerinden ibaret markaların reklamlarından oluşan "ayaklı erkek magazin dergisi"²⁶ gibidir adeta. Bateman'ın moda bilgisi, yemek bilgisi, bedenini tahakküm altına alan bilginin ve alanların iktidarına, iktidarın mikro düzeyine bir örnektir:

"Abiye okazyonlarda gömlek kolalanmalıdır, resmi durumlarda yaka iğnesi takılmalıdır, Blazer ile giyildiği takdirde yaka kolasız olmalıdır, iğne kullanılabilir de kullanılmayabilir de, bu yüzden huzurluyum."²⁷

“Calven Kleinden bir elbisemi giymiş, Armani ayakkabılarım ayağымda, Baume de Reuxumu yüzüme sürmüşüm, Toomy Hilfilger eldivenlerim, Rolexime bakıyorum kaç saat geçmiş diye...”

Bu iktidar, bedenini şekillendirirken, aynı anda bedenini bu kadar önemsenmesine ve bütün kimliğin, güvenin, özneliğinin bu beden üzerinden kurulduğunu göstermektedir. Nasıl ki cinselliğın gittikçe denetlenmesi, cinselliğe paradoksal biçimde bütün bir yaşamın, kurumların cinsellik araştırması, cinselliğe her şeyin kendine göre ayarlanmasını sağlayan iktidar alanı açmışsa, bedenleri biçimlendiren, yöneten tüketim kültürü de aynı anda bireyin bütünlüğünü inşa ettiği ve tüm yaşamın kendisine göre belirlendiği bedenini iktidarını kurmaya başlar. Keza, kapitalist pazarın dayattığı bedeni ile ilgili her detay, onu ya huzurlu hissettirmekte ya da müthiş endişe ve öfke duymasına sebep olmakta, dolayısıyla bütün yaşamını, düşüncelerini, planlarını bedenine göre hesaplamaktadır:

“manikürümü berbat etmekten korktuğum için, geyik derisi eldivenlerimi tercih ediyorum”²⁸

“Bir gri takımın altına ya siyah, ya gri çorap giyilebilir sadece ve lanet olsun ki ben siyah çoraplarımı bulamıyorum, beynim sıkışacak gibi, sinirden titriyorum...”²⁹

“Karın kaslarım ve cildimin pürüzsüzlüğünü açığa çıkardığı için odanın aydınlığına şükrediyorum.”³⁰

“Balığın içindeki soya miktarı beni endişelendiriyor”³¹

“Lanet olası yağmurun saçımı bozmasından korkuyorum. Evelyn saçıma mı baktı, jölem fazla mı geldi acaba, bir problem olmalı, bu beni gerginleştiriyor!”³²

“Karidesler, fazla kızarmış görünüyor, yemeyeceğimi bildiğim halde yiyebildiğimi ve buna rağmen fit kaldığımı sansınlar diye, tabağıma alıyorum”³³

“Diyet kola değil, diyet pepsi söylemeliyim garson geldiğinde, içindeki sodyum oranı daha düşük, daha karbonlu”³⁴

Beden, Bateman’ın algı ve dilinde herşeyin önüne geçer. Kişiler, sadece görünüşlerinden ibarettir. Bu yüzden Hezangrath, karakterin, başkalarını, hep neler kullandıklarına, ne giydiklerine göre tanımladığına ve bunu yaparken de medya dilinin aynısını kullandığına dikkat çeker.³⁵

“(...) Price, Milano markalı deri bir çantası, Behor marka keten gömleği, Bill Blass kravatu ile, ben hepsi de Valentino Courtree’den olan gömleğim, pantolonum ve deri çantam ile, Van Paten ise, Mario Valentio’dan olan pantolonları, Gitman Brothers’dan olan gömleği ile....”³⁶

Bu örnekteki gibi, kıyafet, bakım ürünlerinin isimleri, popüler restoran adları kitap boyunca Bateman’ın zihnini kaplayan ağlar olarak karşımıza çıkar. Bu noktada bedenini “düşünme”, “muhakeme” yeteneğini üzerinde de kurduğu tahakkümü görmek gerekir. Bateman, zihnini her durumda bu isimleri hatırlamaya çalışmaya ve kullanmaya zorlar, o oranda da bu kültürün taşıyıcısı olan bedenden, bedeninden bahsetmiş olur. Bu şekilde Ellis, Bateman’a bir sabahını, sevişme pratiğini ya da her günkü öğle/akşam yemeğini son derece detaylı ve sayfalarca anlatır. Serpell’e göre bu bilinçli kullanılan bir yöntemdir,³⁷ çünkü bitmek bilmez ve birbirine benzer marka isimleri okuyucuyu sersemletmekte, birbirinin aynısı detaylar, isimler, vakitler kafa karışıklığı yaratarak okuyucunun zihnini, tıpkı Bateman’ınki gibi, yormakta ve de uyuşturmaktadır.

“Pobright diş fırçasını kullanıyorum. Greune Natural canlandırıcı şampuanı ve Nutrient Complex besleyiciyi yeğliyorum. Bir vitamin B kompleksi olan Dpantenol, kafa derisini temizleyen polisorbata 80...”³⁸

Millon ve Everly’e göre bu tekrarlar ve takıntılar, şizofreninin bir çeşidi olan, kişi de çok büyük oranda algı ve düşünebilme, iletişim kurabilme problemleri yaratan şizotipal rahatsızlığı işaret etmektedir.³⁹ Bu tespit, Bateman’ın anlattığı çoğu şeyin, halisünasyon olma ihtimalini kuvvetlendiriyor, sonuçta bedensel saplantıların, bilinci gittikçe “zayıflattığı” görülüyor.

Roman, Bateman karakteri üzerinden bedenini pazar ekonomisi tarafından tüketilişini açığa çıkarırken, aynı anda bedenini- daha doğrusu ona yüklenen her anlamın- özneliğini tüketilişini de, tüketen ve tüketen bedenler biçiminde- resmetmektedir. Keskin’in ifadesi ile denetim ve bağımlılık yoluyla başkasına tabi olan özne ve vicdan ya da öz bilgi yoluyla kendi kimliğine bağlanmış olan özne aslında sözcüğün her iki anlamı da boyunca eğdiren ve tabi kılan bir iktidar biçimi telkin etmektedir.⁴⁰

“Uyumsuz” un İktidarı ve İktidarın Hazzı

Foucault, normların, iktidarının konuştuğu bu sahnede, kodların dışında kalanların anormalleştirildiği bir süreç başlar; yalnız bu salt tecrit eden, dışlayan bir sistem değildir ve Foucault’a göre bütün gücünü de böyle yapabilmesinden alır.⁴¹ Heteroseksüel cinsel kimlik tanımına uymayan, Foucault’un “Kenar Cinsellikler,

bedenler” olarak tanımladığı farklı, aykırı cinsellik biçimleri bu mekanizma içinde dinlenir, konuşmasına izin verilir, yani, susturulup dışlanmaz. Ancak burada, farklı olana söz, kulak vermenin, düzenli ve de onaylanabilir olanı bir kez daha meşrulaştırma ve onu tekrar olumlatacak araçları üretme amacı taşıdığı fark edilmelidir. İşte bu yüzden “sapkın”, “hastalık” olarak nitelendirilen kenar cinselliklerin ya da “evsiz”, “serseri”, “AİDS”li olarak tanımlananların tıbbın “düzeltme” alanına bırakılması “hoşgörü” olarak adlandırılmaktan uzaktır. Burada esas olan, sınıflandıran, bölen denetleyen ve marjinalleştiren böylece yönlendirebilen bir gözetim mekanizmasının saklılığıdır. “Adlar” koyarak, sınıflandırarak, kabul ettiği bu düzenin içinde eriten bir sistemdir işleyen. Bu durum “anormal” olarak etiketlenen grupların fark edildiği ama çoğunlukla aşağılandığı, dışlandığı, kenarsallaştırılıp, sisteme “tehdit” olarak görüldüğü bir toplumsallaşmaya işaret eder. Nitekim, Bateman da eşcinsellerden, delilerden, dilenci ve evsizlerden “nefret” eden, bunları, içinde kendi gibilerin olduğu düzenli bir sistemi varlıklarıyla tehdit edenler olarak değerlendiren bir karakterdir. Bu anlamda eril iktidarı tüm sınıfsal ve diğer karakteriyle içselleştirmiş/bedenleştirmiş bir figürdür.

“Dükkandan çıktığımda, “Açım, param yok, lütfeden yardım edin pankartı taşıyan bir serseriye rastlıyoruz. Sonra, berduş piçe, uzaktan dolar gösteriyorum, salyaları akıyor paçavranın. Yanından geçerken, yüzüne bir tokat atıp, gözü önünde doları yakıyorum”

“Bütün bu tantananın “Eşcinsellerin Gurur Yürüyüşü” olduğunu fark ediyorum, midem bulanıyor her birinden.”⁴²

“Pencereden başımı çeviriyorum, bir sürü evsiz, mikrop takılıyor gözüme. (...)Şehrin görüntüsünü gittikçe iğrençleştiriyorlar”

“Son düzdüğüm zenci kadın”⁴³

Ancak, burada Foucault’un analizinin en önemli boyutlarından birinin de atlanmaması gerektiğini düşünüyorum. Bateman, bunları önemsememek ve yok saymak yerine, en az kıyafetleri kadar, cüzdani kadar, maaşı kadar fark etmekte, her durumda görmekte, varlıklarını bir türlü atlayamamaktadır. Bu ilişkisellik tam da Foucault’un iktidar ve haz arasında kurmuş olduğu bağlantıyı çağırır. Foucault, sorgulayan, araştıran, bulan, deşifre eden bir iktidarın “bilmek”ten, takip edebilmekten, yakalayabilmekten duyduğu haz ile bu iktidarı atlayan, bu güce karşı koyan hazın iktidarından bahseder. Böylece hazın iktidarla olan devinimsel karşılıklı ilişkisi açığa çıkar ve birbirini doğururlar. Yani, Var olan, var olmuş bir haz iktidar taşır çünkü bu sayede ortadır, bilinendir, yaşanandır, merak uyandırandır, iktidara sahip olmak ise, başlı başına bir hazdır. Bateman’ın kenarsallaştırılan bu gruplar için oluşturulmuş söylem ve anlamları içselleştirdiği açıktır. Yukarıda nefret dolu sözlerinin yanında aynı zamanda bunların “gizem” “sır” taşıdıklarına dair bir kabullenmişlikte hakimdir. Bu da Onun “kenarsallaştırılmış” grupları takibini körükleyen başlıca etmendir:

“Müstehcen denecek kadar pembe, efiminin bir bıyık.İyice inceliyorum ibneyi, esrar dolu bir gülümseme var yüzünde, yanına yaklaşıp, önünde duruyorum”⁴⁴

Dilenciler, evsizler, eşcinseller varlıkları, yani uzamsal işgal güçleri ile ordadırlar, onların tüm çıplaklığıyla kapladıkları bedensel –uzamsal- alan, bütün normalleştirmelere karşı bir direniştir, “marjinalleştirilenler”in iktidardır. Bütün nefretine rağmen, onları bulan, alay eden, acıyan ve onların “acizliği” sayesinde kendi “yüceliğini” bir kez daha kurabilen Bateman da kendini onlarla kıyasladığı zaman normlara uygun olmanın sağladığı iktidarının hazzı can bulurken, merak uyandıran, varlıklarıyla sendeleten, düzeni sarsan, “uyumluların” rahatsız eden marjinaler ve dışlanmışlarda da bir iktidar filizlenir eş zamanlı olarak. Bu sarsıcılık, inşa edilen bir normu yıkarasına var oluş, Bateman gibilerin inandıkları düzeni ve bu düzen ile inşa ettikleri kimliklerini sarsar. Onlar, yani “Kenar Bedenler”, ölümü, sonu, yokluğu hatırlatan, sistemin sanallığını çağırıştıran, sistemi yavaşlatan, bu yüzden de Bateman gibilerin varlığını “tehdit eden bedenlerdir”.

“(…) Bir bakıyorsun, üşütük s... zenci karısı çıkıyor, şaka değil, ille de bu sokaklarda yaşayacağım diye tutturuyor, burada dunsun gebersin o zaman, kurtulsun kendi marifeti olan bu Allah’ın belası sefaletten!”⁴⁵

İşte tıpkı Foucault’un ancak kendi varlığımızın sürekliliğini tehdit eden her şeyi yok etmek arzusu sonucunda şiddetin ve kanın ortaya çıkacağını belirtmesi gibi,⁴⁶ Bateman’da da sırf bu nedenle yok etme arzusu, onları tüketme, ortadan kaldırma isteği oluşmaktadır. Kendi kimliğinin kurulduğu normları sarsan her tehdidi ortadan kaldırarak, her defasında yeniden kurmaya çalıştığı bir vahşetin kimliğidir Onunkisi.

“Dışlanmış Bedenlere” Yönelik Şiddet Üzerinden “Telafiler”: Erkeklik Krizi

Foucault, özellikle devletlerin dış politikaları gereği meşrulaştırdıkları savaş pratiklerine, öldürme eylemlerine, devletin bekasının tehdit edilmesi karşısında başvurduklarını belirtir.⁴⁷ Zaten, şiddet aslında yaşamı hedefleyen

bu iktidarın ancak bu durumda başvurduğu bir şeydir. Benzer bir noktadan hareketle, konuya yukarıda değindiğimiz Foucault ve feminizmi buluşturan eril/erkeklik iktidarı açısından bakacak olursak sorulacak soru şu olabilir: Romanın ana karakteri Bateman'ın şiddete çok sık başvurduğu noktalarda bir erkeklik krizinden bahsetmek mümkün müdür? Yani, şiddet, eril iktidar tehdit altına girdiğinde mi ortaya çıkar? Şiddet, eril iktidarın çöküşünün hem bir sonucu hem de yeniden kurucusu mu olmaktadır aslında?

Bateman iktidarını, tıpkı Connell ve Wood'un 2005 yılındaki çalışmalarında da vurguladığı gibi, iktidarın göstergesi olacak şekilde giyinmek, yüksek teknolojik ürünlerle donatılmış iş yeri ve eve sahip olmak, kilolu olmamak, vejeteryan görünmek, organik gıdalar tüketmek, genç ve zinde kalmak çabası içinde, kısacası "kendi bedeninin mimarı" olarak tutmaya çalışır.⁴⁸ Bu anlamda, kendi ahlaksal, yaşam şartlarını yaratan ve bunları bilhassa medya aracılığıyla dayatarak günümüze hakim olan küresel neo-liberal ekonomi politikaların iktidarına tabi olarak, "iktidar" olabilen bir erkeklik" öne çıkıyor. Ve bu "iktidarlaşma" sanısı, yanılığısı tam da Foucault'un "iktidar"ın "görünmezliği"ni, sorumluluğu bireye yükleyerek sürdürdüğü iddiası ile örtüşüyor.

Ancak, hızlı değişim ve tüketim piyasası bu erkeklik modelinde yeni bir sancılı sürece kapı aralıyor ve erkeklik, dayatılan modele benzeme arzusu ile sürekli "yetersizlik" hissi arasında salınan bir kriz deneyiminden öteye geçemiyor. Foucault'un tehdit anında devreye girdiğini söylediği şiddet, belki de bu yetersizlik hissini yoğunluğu ve hızından ötürü Bateman'ın yaşamında, zihninde ve günümüz dünyasında hiç olmadığı kadar sık var oluyor.

Schoene ve Storey⁴⁹ de romandaki şiddeti, beyaz, zengin, üst sınıfın her türlü imkan ve lüksüne sahip bir erkeğin bunları kaybetme korkusunu taşıyan paranoid bir ruh halinin tezahürü şeklinde okuyorlar. Bu bakış, Bateman'ın Connell'in hegemonik hale geldiğini söylediği küresel erkek imgesini ve bunun getirdiği gerilimleri taşıyan bir karakter olduğu yönündeki tespit ile örtüşür. Bu noktada, Blazer'in semboller, imgeler ile Bateman'ın kimliği arasındaki devinime yaptığı vurgu önemlidir.

Blazer, kimliği imgelerden kurulmuş birinin, bu sembollerin dağılması durumunda derin bir yoksunluk durumuna düşeceğini ve bu "hiçlik" hissinden ise, ancak yine aynı imgelere tutunarak çıkmaya çalışacağını söyler. Ona göre, Bateman, özüne yabancılaşmış, özünü unutmuş bir karakter değildir, O, benliğin hiçbir zaman var olmadığı, "özünü hiçbir zaman bulamamış, toplumsal anlamları yaşayış biçimi ile üretip duran bu toplumun çocuklarından biridir."⁵⁰ Bu tespit, Foucault'un normlar, kurallar, değerler çerçevesinde "kurgulanmış" bir kimliğin taşıyıcısı olduğumuz argümanı ile paralellik gösterdiği için önemlidir. Çünkü, Blazer'a göre, Bateman toplumsal kod ve normların anlamlarını yansıtan biri değildir, bu anlamların ta kendisidir, toplamıdır, sembollerin bütünüdür. Bu yüzden O'nu O yapan imgelerin kırıldığı anlarda, bu parçalanmışlıktan kurtulmak için en iyi bildiği bir başka imgeye, bir başka kurguya yani saldırgan bir erkeklığe tutunduğunu düşünüyorum sıkıca.

*"(...) Benthany bana sokuluyor, ... tehlikenin nasıl da yakınında oluşunu fark etmeyişinden tahrik oluyorum. (...) her bir elinin üç parmağını uçlarından tahtaya çiviliyorum. Bu esnada "Seni kancık" diye bağıryorum. Onun bu çaresizliğinden faydalanarak makasla meme uçlarından birini kesip koparıyorum. Suratına okkalı bir tokat indiriyorum, "Aptal kancık" diye tıslıyorum"*⁵¹

Zenginliği, yakışıklı normlarına uygun düşen fiziği ve egemen bir pozisyonuna sahip olmasını sağlayan cinsellik biçimi üzerinden "özne"liğini kuran Bateman da bunlar üzerinden kurduğu erkeklığinin kırıldığını, dağıldığını hissettiren her kişi ve durum karşısında krize girer. Bu anlarda "güc"ünü ancak kendinden daha "aciz" konumdaki kişiler üzerinde kullanarak bu krizi aşmaya çalışan sendelemiş bir karakter ön plana çıkar.

Onu komplekse sokan "daha" yakışıklı biri, "daha" iyi giyinmiş, "daha" güzel kızı tavlamaş bir erkek, Bateman'ın üzerinde iktidar kurarken, "kimliği"ni parçalarken O, bu ezilmişliği yenmek için kendini daha "üstün" hissettireceğini bildiği şiddet içerikli bir cinsellik pratiğine başvurur. Ya da dilenci ve evsizleri öldürerek, hayvanlara işkence ederek dağılan benliğini bu kanalla yeniden kurmaya çalışır. Romandaki şiddet temasının analizleri de genelde bu yöndedir. Bateman'ın çevresindeki herkes aynı sınıfın mensubu olduğu ve bu sebepten de kimse bir diğerinin üzerinde istikrarlı bir üstünlük kurmadığı için, karakterin "üst"ünlüğünü kurma ihtiyacını en kolay hayvanlar, fakirler ve kadınlar yani toplumun en "güçsüz" gruplar üzerinden kurmaya çalıştığı yorumları yoğunluktadır.⁵²

Yine, Bateman'ın kadınlara uyguladığı şiddet ile yoksullara, hayvanlara uyguladığı şiddet arasına fark koyanların olduğunu da belirtmek gerekir. Örneğin evsizler, dilenciler, kapitalist düzen için tehlike oluştururlar ama aynı ölçüde de bu sistemin devam edebilmesi için gereklidirler. Bateman gibilerin öne çıkabilmesi, "üst"ünlük hissini tatmin edebilmesi için bunlara ihtiyaç vardır. Dolayısıyla Schaffer, Bateman'ın duyduğu öfkeye rağmen bu gruba, kadınlara uyguladığı sarsıcılıkta şiddet uygulamadığını belirterek, romandaki şiddette

bir ayırım yapar. Ve söz konusu kadınlar olduğunda bu sınırın ortadan kalktığını çünkü, kadının, tüketim kültürünün diğer ürünleri, metalleri gibi, zevk objesi olarak görüldüğünü ve bir kereliğine kullanıp atıldığını ekler. Bu yüzden kadın hoyratça kullanılır. Schaffer'ın romanda kadınları zevk metası gibi algılayan toplumsal zihniyetin hakim olduğu analizine katılmakla beraber, şiddet ayırımı sorunludur. Şayet, evsizler kapitalist sistem için hem tehdit hem de gerekli ise, kadınlar da erkeklik için, cinsiyetçi sistem için bir o kadar düzen bozucu ama devamı için de gereklidir. Üstelik alıntılardan da çıkarsayabileceğimiz gibi Bateman'ın uyguladığı şiddet, ayrımsız aynı derecede ürkütücüdür.

Dolayısıyla bütün bu eleştirilerin -haklı tarafları olmakla beraber- sıklıkla gözden kaçırıldığı, altı çizilmesi gereken bir başka nokta söz konusudur. O da, Bateman'ın tehdit saydıklarının hep doğrudan "beden"ine yönelik olması ve bu yüzden bütün öfke ve şiddetini diğer "beden"lere kusmasıdır.

Örneğin, eşcinsel olan bir arkadaşının ona yaklaşabilmesi, onun erkekliğinde, eşcinselleri aşağılayan tavrında bir kırılma, sarsıntı yaratır, bu "nefret ettiği" varlık dibine kadar sokulup, ona meydan okumuş, ondan utanmamıştır. "Kenar" olanın bu "iktidarı", Bateman'da huzursuzluk yaratır. Bu gerginlik içinde bir şeyler yapma ihtiyacı hissettiğini söyleyen Bateman, bütün parçalanmışlığını, bir dilenci ve köpeği öldürerek yenmeyi dener:

"Tuvalette yakalıyor beni. "Seni istiyorum" diyor alçak, ibnemi bir fısıltıyla. Sağ elini uzatıp yanağıma okşuyor. Çuvalladım. Yaleliler Kulübünün tuvaleti dünyanın en soğuk yeri gibi geliyor bana bir anda. Luis, peşimden geliyor, titreme geçiriyorum. Ona tiksinti saçan bakışlar fırlatıyorum, elinden kurtulmayı başardım ama yerime çakılmış gibiyim..."⁵³

O gece evine doğru yol alırken, bu yenilgiyi kabul edemeyen Bateman, para isteyen bir dilenciye yaklaşır, Bateman'ın dilencinin "beden"ine uyguladığı "güç" gösterisinde kendi "beden"ine yapılanın telafisi okunur adeta :

"Cebimden ağzı tırtıklı bir bıçak çıkarıyorum. Bıçağın bir santim kadarını sağ gözüme sokuyorum, retina anında dışarı fırlıyor, (...) Olay bana bir haz sağlıyor"⁵⁴

Bunun ardından gelen cinsellik pratiği aslında "gizemli" "marjinal" ilan edilene (lezbiyenlik) karşı hem bir merak hem de öfkeyi çok net açığa çıkarıyor:

"Kızlar, odamda. Elizabeth ve Christie diye iki eskort kıza, önümde sevişmeleri için zorluyorum (...) Kızların gözünde korku bu beni daha da kıskırtıyor. (...) O kapıya doğru hamle edip kaçmaya çalışırken, ben bir kere daha saldırıyorum. (...) Onu beş altı kere bıçakladıktan sonra gırtlığı koyu kırmızı bir kanla doluyor."⁵⁵

Ve Bateman, bir kız tarafından reddedildiği zaman ya da saçları istediği şekli almadığında, kadınları, hayvanları ya da eşcinselleri öldürmeye, yani, kendi bedeninin "erkekliğini" bu şekilde koruma çabasına roman boyunca devam eder.

Bireyin Kendinde "Kenarsal"laştırdıkları: "İğrenç"liklerimiz

Kristeva'nın "iğrenç" olan üzerine yaptığı vurgu ve bu vurguyu, "ben" in yani "Özne" nin kuruluşu ile ilişkilendirmesi "ben" in oluşum sürecindeki bütün anlamlandırmalara ve karşıtlıklara yönelik en radikal karşı çıkışlardan biridir. Diğer feministlerden farklı olarak, öteki üzerinden tanımlanan "kadın"lığın aksine cinsiyet ayırmaksızın kurulan özneyi sorgular. Bu analizde, "tiksinilen" şeylere bakar. Pislikler, atıklar, yiyecekler, ceset, bütün bunlar, midemizi bulandıran, anlamlandırmadığımız, bilmek istemediğimiz şeylerdir. Ama aslında ne kadar "tiksinerek" göz ardı edersek edelim tüm çıplaklıklarıyla orda dururlar ve aslında "ben" in en gerçek parçalarıdır. Foucault'un "kenarsılık"lar dediği ötekiden farklıdır çünkü, ötekiyi görmek, bilmek, yeniden yeniden ötekiliğinin altını çizmek isteyen ve "normalliğini" de bunun altını çizbildiği sürece var edebilen özne, "iğrenç" i görmek istemez, hatırlamak istemez. Kristeva 'ya göre, "Ben" kurulurken, bunların kendi ile hiçbir ilgisi olmadığını kabul etme eğilimindedir. Bu yüzden, üstbenin anlamlandırmaya izin vermediği düzen, sistem bozan bu unsurlar, ben tarafından reddedilir, ötelenir.⁵⁶ Tam da bu nedenle, "ben"de bir gerilim, kaos, ikili bir durum, sarsıntı ve sancı yaratırlar. Aslında bizim gerçekliğimizde olan bu "iğrenç"likleri dışarı atarak, ben'in parçalarını dışarı atarız, beni böleriz, parçalarız ve eksik bir "ben" yaratırız. Yaşama devam etmemizi sağlayan her faaliyet aslında kaçınılan bir sınırı gösterir. Kan, yara, kir, atık, hepsi ölmek, yok olmamak adına katlanılan ama aynı anda da onu devamlı hatırlatanlar olarak da dışarı atılanlardır. En tiksindirici şey olarak tanımlanan ceset ise "ben" için bir sınırdır. Ceset -inanç sistemi dışında bakmak gerekir- artık "ben" in dışarı atılmasıdır. Çünkü artık, beni oluşturan dışarı püskürtmelerin manasını yitirdiği bir yüze vuruştur ölüm.

Bateman da, devamlı bunları görür, yakalar ama sanki insana özgü değilmiş gibi “tiksinilen” olarak tanımlayıp, apayrı bir alana aitlermiş gibi davranır. Aslında yaşamın belki de en gerçek hallerinden bu kaçış, sistemin “ötekileri”ni uzun uzun anlattığı satırların aksine “iğrenç”lik hissettiren her durum ve olay, çok çabuk geçiştirdiği satırlar biçiminde göze çarpar. Ötekinin üzerine giderken, iğrenç olandan adeta kaçır, geçiştirir. Yalnız burada vurgulanması gereken Kristeva’nın tanımladığı genel “iğrenç”liklerin (kan, yara, ölüm, irin, ceset vs.)⁵⁷ öldürmeyi, işkence etmeyi, kendini güçlü hissettirecek bir kurbanın kanını akıtmayı zevk edinen Bateman için geçerli olmadığı düşünülebilir ancak Bateman’ın, kanı, yarayı, dışkıyı gördükten ya da bunları anımsatan her şeyle karşılaştıktan sonra da cinayet işlemeye ya da şiddet kullanmaya karar veren bir karakter olduğu atlanmamalıdır. Bu onun, kendi ölümünü, kendi sonluluğunu hatırlatan her şeye karşı bir nefret, korku, panik duymasına sebep olmakta ve kanın, ölümün üstüne giderek, bunları başka bedenlerde görerek, kendinden uzaklaştırma çabası olarak okunmalıdır.

“ Bu şarap, bana kanı hatırlatıyordu, (...) içimde öldürme isteği canlandı ”⁵⁸

Temiz olmak örneğin yaşamın belirtisidir, bunun aksi “sonu” hatırlatır, bu yüzden aşağıdaki satırlar da Bateman’ın tiksindiği şeyleri aslında ölüm korkusunun belirlediğini açığa çıkarır:

“Ağız kokusu ve sarı dişleri vardı karının hayatta katlanamadığım. (...) hemen bir sakinleştirici atıyorum ağzıma.”

“Terden sırlısklamım, cinnet geçirecek gibiyim, gidip, bir Kore manavının tezgahına bindiriyorum, güvercinleri tekmeliyorum.”⁵⁹

“(...) Etrafında kızarmış patatesler, tabağın tepesine iri parçalar halinde salsa sürmüşler, günbatımı görünümünü vermek için ama benim gözüme kocaman bir yara gibi görünüyor. Gördüklerime inanamayarak başımı sallarken, ete çatalımı batırıyorum.”⁶⁰

Sonu hatırlatan bu iğrençlikler, tutunduğu “ben” imgesinin sanallığını, eksikliğini yüzüne çarpar. Bateman’ı her sınıf insanla, çocukla, kadınlarla hatta hayvanlarla bile biranda “aynı”laştıran bu atıklara öfke doludur. Çünkü, bu iğrençliklerin anımsattığı ölüm karşısında kimseye, hiçbir şeye “üst”ünlük kuramadığını fark eder. Ölüm, son, “üst”ünlüğün anlamsızlaştığı zirvedir. Bateman’ın kullandığı şiddet ile aslında kandan, terden, pislikten, hastalıktan intikam almaya, kanı akıtarak kan üzerinde “iktidar” kurmaya çalıştığı kanısındayım.

“(...) yüzüyle başına rastgele bıçak darbeleri indiriyorum, sonuçta iki kısa darbeye gırtlakımı yarıp açıyorum; kırmızı-kahverengi bir kan fişkırtısı sokağın kenarına park etmiş olan beyaz BMW 320’nin üzerine dökülüyor. Çenesinin altından dört yerden oluk gibi kan fişkırtıyor. Fişkıran kanın şakırtısı. Yaya kaldırımına devriliyor, deli gibi titriyor, kan hala oluk gibi akmaya devam ediyor.”⁶¹

Örneğin, işlediği her cinayette, kurbanlarının idrarlarına atıf yapar, çünkü yarattığı korku yüzünden onların “işemesi”ne sebep olur. Süreğen fizyolojik durumun aksine tiksindiği idrar bu kez Bateman yüzünden dışarı çıkmıştır. Daha açık bir ifade ile, Bateman bu temel güdülerini yönetiyor olabilmenin hazzına varmak için öldürmeye devam eder. Bateman’ın bedenleri hunharca parçalaması, delik deşik etmesi, en somut acı göstergesi olan bedeninin bu iğrençliklerin parçası olmasındandır.

“(...) Bıçağın belki bir santim kadarını sağ gözüme sokuyorum, retina anında dışarı fırlıyor. Serseri bir şey söylemeyecek kadar şaşkın. Tulumuna işlediği için koku yüzüme çarptıyor.”⁶²

“Benthany’nin üzerinde sadece kandan koyulaşan sutyeni ile sidikten sırlısklam olan donu kalıyor.”⁶³

Son Söz

Biyolojik bir gerçekliğe dayanarak cinsiyetlere ayrılan bedenler, Simon de Beauvoir’un deyişiyle, kadın ya da erkek adıyla bir dizi tarihsel ve kültürel veriyi taşırlar.⁶⁴ Bu anlamda her bir beden bu tarihsel verileri kadın ve erkek olarak içselleştirip, toplumda bu kültürel değerleri, normları sergilerler. Özellikle, kapitalizmin yükselişi ile beraber bireyselleşen vügu arttıkça, bireyin cinselliği ve bedeni ekonomik, siyasi ve sosyal mekanizmaların denetimine girdikçe beden daha da kurgulanan, inşa edilen, hatta üzerinde çalışılan, ayrıntılandırılan, kategorikleştirilen bir yapıya dönüşmüştür. Bedenin bu tasnifi diğer toplumsal kategorileri de besleyen iç içe geçmiş bir iktidar örüntüsünü beslemiştir. Hastalar, zayıflar, lezbiyenler vs. tüm marjinalleştirilmiş gruplar gibi toplumdaki sosyal anlamda görece alt sınıfları ve çalışma yaşamından dışlanan ekonomik alt sınıfları oluşturmuşlardır. Bu durum, ekonomik, sosyal ve siyasi güç mekanizmalarının beden üzerinden işleyişindeki bütünlüğü kanıtlar, bu anlamda bedeni ayrı bir kategori olarak ele almak hem yanlış hem de her zaman eksik, bütünlüklü bir analizden yoksundur. Beden, diğer toplumsal yapılar ile karşılıklı biçimlenen ve biçimlendiren ilişkisi içinde ele alınmalıdır.

Kadının doğurganlığından faydalanacağı ölçüde bedenini düzenleyen kapitalist sistem, erkeğin çalışması ve üreme gücünden faydalanacağı ölçüde de erkeğin bedenini düzenler, yönetir. Her iki cinsiyetin bedenini ise, Amerikan Sapığı romanında gördüğümüz gibi, tüketim gücünü arttırabildiği oranda düzenler. Bu denetimin, Bateman örneğinde rastladığımız şekliyle, bütün “başarısı” da bireye kendi arzusu, isteği şeklinde görünmesini sağlayabilmesinde saklanmaktadır.

Bu kitabın özellikle seçilmesinin bir diğer nedeni de, yapıtın, cinsiyetçi ve zıtlıklarla yüklü sistemde histeriklik, acizlik, korkaklık, bağımlılık, süs düşkünlüğü gibi “kadınlık”la özdeşleştirilen ve “kadın bedenine” ait sanılan değerlerin bir erkekte de var olduğunu gözler önüne sermesi, bu duyguların kadın-erkek herhangi bir bireyin tüketim kültürü içerisinde içselleştirebileceğini açığa çıkarmasıdır. Dolayısıyla, roman, kadınlık-erkeklik gibi keskin ayrımların bilhassa bu değerler (korkaklık, bağımlılık, acizlik vb.) söz konusu olduğunda anlamsızlaştığını gösteriyor okuyucuya. Kanımca bu sesleniş, bedenlerin cinsiyetsiz olduğu, cinsiyet denilen şeyin toplumsal bir inşadan başka bir şey olmadığına dair en güçlü argümanlarından birini geliştiren feminist söylemin haklılığın açık bir yansımasıdır.

- ¹ Bhasin Kamlı. *Toplumsal Cinsiyet ve Biçe Yüklenen Roller* (Çev.) Kader Ay, (İstanbul:Kadınlarla Dayanışma Vakfı, 2003), 14.
- ² Evelyn Fox Keller. "Feminism and Science", *Signs* 7, sayı:3 (1987):599.
- ³ Irene Diamond ve Lee Quinby. *Feminism and Foucault*, (North Eastern University Press, 1988).
- ⁴ Rogen Rosenblatt. "Snuff This Book! Will Bret Easton Ellis Get Away With Murder?", *The New York Times*, 16 Dec 1990. *NYTimes.com*. Son erişim, 23 Sept 2011.
- ⁵ David Eldridge. "The Generic *American Psycho*", *Journal of American Studies* 42 (2008): 19 – 33.
- ⁶ David Eldridge. "The Generic *American Psycho*".
- ⁷ Emre Işık. *Beden ve Toplum Kuramı Öznenin Sosyolojisinden Bedenin Sosyolojisine* (İstanbul:Bağlam Yayınları, 1998).
- ⁸ Josephine Donavan. *Feminist Teori*, (Çev.) Aksu Bora, Fevziye Sayılan, Meltem Ağduk Gevrek, (İstanbul:İletişim Yayınları, 2007), 79.
- ⁹ Bkz. Judith Butler. *Cinsiyet Belası* (Çev.) Başak Ertür (İstanbul: Metis, 2008). Iris Moris Young. "Yaşanan Bedene Karşı Toplumsal Cinsiyet: Toplumsal Yapı ve Öznellik Üzerine Düşünceler", *Cogito*, sayı:58 (2009).
- ¹⁰ Aysegül Elif. "M. Foucault, Büyük Kapatılma, Dünya Tımarhane mi?", <http://www.cemaat.com/micheal-foucault/2008/html>.
- ¹¹ M. Foucault. *Cinselliğin Tarihi*, (Çev.) Mehmet Ali Kılıçbay (İstanbul: Ayrıntı 2007), 91.
- ¹² Foucault. *Cinselliğin Tarihi*, 103.
- ¹³ Ferda Keskin. "Foucault'un Özne ve İktidar Kavramları Üstüne", <http://www.cangüngen.com/2011/08>.
- ¹⁴ Ahmet Saydam. "Görülmeden Gözetim Altında Tutan Hapishane Sistemi", <http://erilkent.blogspot.com.2007.html> ,291-331
- ¹⁵ Foucault. *Cinselliğin Tarihi*, 27.
- ¹⁶ Donavan. *Feminist Teori*, 137-149.
- ¹⁷ Iris Moris Young. "Yaşanan Bedene Karşı Toplumsal Cinsiyet: Toplumsal Yapı ve Öznellik Üzerine Düşünceler".
- ¹⁸ Kathy E. Ferguson. *The Feminist Case Against Bureaucracy* (Philadelphia: Temple University Press, 1984), 17.
- ¹⁹ W. Connell. *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*, (Çev.) Cem Soydemir (İstanbul: Ayrıntı, 1987).
- ²⁰ W. Connell. *Masculinities* (Cambridge: Polity Press, 1985).
- ²¹ W. Connell. "Globalization, Imperialism and Masculinities", *Handbook of Studies on Men and Masculinities*, (der.) M. Kimmel, J. Hearn, W. Connell (California: Sage Publication, 2005), 74.
- ²² Bkz. Serpil Sancar. *Erkeklik İmkansız İktidar* (İstanbul: Metis, 2009), 90-97.
- ²³ Postmodern romanın kurgusundaki temel öğelerden basında gelen üstkurmada gerçek ile kurmacanın iç içe, geçişli bir yapı içinde sunulduğu bilinmektedir. Postmodernist yapıtlar üst-kurmada (metafiction) özelliğine sahiptirler. Yani, gerçeklik düzleminde sergilenen bir olay ya da kişinin serüveni metinde kurmaca düzlemine kayabilir. Gerçek olay ya da figür birden bire rüyaya, bir hayale, bir fanteziye veya da bir masala dönüşebilir veya anlatı içinde buharlaşabilir. Bu bağlamda gerçeklik ile kurmaca birbirine karşıt, birbirini iten veya birbirini çekişen kavramlar değil, birbirine etki bırakan kavramlardır. olaylar belli biçimde gerçekleşmiş ama belki de öyle olmuyormuş, olayların zamanla ilişkisi bir türlü kurulamıyormuş gibi aktarılır. Bkz. Dilek Doltas. *Postmodernizm ve Eleştirisi* (İstanbul: İnkılâp Yayıncılık, 2003). Hakan Sazyek. "Türk Romanında Postmodernist Yöntemler ve Yönelimler", *Hece Dergisi* 65/66/67, (2002): 493-509.
- ²⁴ Peter Barry. *Beginning Theory. An Introduction to Literary and Cultural Theory* (Manchester: Manchester University Press, 2009). Hans Bertens. *Literary Theory The Basics* (Routledge: New York, 2004).
- ²⁵ Irene Diamond ve Lee Quinby. *Feminism and Foucault*.
- ²⁶ Jaroslav Matula. *Satirical and Transgressive Elements in Bret Easton Ellis' American Psycho* (Brno: Masaryk University Brno, 2011).
- ²⁷ Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, (İstanbul: İthaki, 2006), 179.
- ²⁸ Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 139.
- ²⁹ Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 287.
- ³⁰ Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 157.
- ³¹ Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 231.
- ³² Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 301.
- ³³ Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 311.
- ³⁴ Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 75.
- ³⁵ Bernd Herzogenrath. "The [Pri: "fıks] Rules: *American Psycho* and the Poetics of [Mis]." *(Mis)understanding Postmodernism and the Fiction of Politics and the Politics of Fiction*, (Ed.) Michal Peprník & Matthew Swene, (Olomouc: Univerzita Palackého, 2003).
- ³⁶ Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 211.
- ³⁷ C. N. Serpell "Repetition and the Ethics of Suspended Reading in American Psycho", *Critique* 51, (1), (2009): 47-73.
- ³⁸ Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 37-38.
- ³⁹ Bu kişilik bozukluğunun başlıca özelliği kişilerarası ilişkileri sorunlu olarak yaşamaları ve başka insanlarla ilişkilerinde kendilerini rahatsız hissetmeleridir. İlişkileri olmadıgından dolayı mutsuz olduklarını söyleyebilirlerse de davranışları yakın ilişkiye girme isteklerinin az olduğunu düşündürür. Sözü edilen ortamlarda çok fazla zaman geçirseler ya da diğer insanlarla daha yakınlaşsalar bile toplumsal anksiyeteleri kolay yatışmaz çünkü yaşadıkları anksiyete başkalarının davranışlarının altında ne yattığıyla ilgili kuşkularına eşlik eden anksiyetedir. Söz gelimi şizotipal kişilik bozukluğu olan bir kişi akşam yemeğine katıldığında zaman ilerledikçe daha fazla gevşeyip rahatlayamaz, giderek daha gergin ve kuşkucu olabilir. Bu belirtiler, Bateman'da roman boyunca öne çıkan özelliklerdir. Bkz. T. Millon ve G.S. Everly. *Personality and Its Disorders: A Biosocial Learning Approach* (New York: Wiley, 1985).
- ⁴⁰ Keskin. "Foucault'un Özne ve İktidar Kavramları Üstüne".
- ⁴¹ Foucault. *Cinselliğin Tarihi*, 109.
- ⁴² Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 203.
- ⁴³ Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 17.

- ⁴⁴Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 223.
- ⁴⁵Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 11.
- ⁴⁶Foucault. *Cinselliğin Tarihi*, 79.
- ⁴⁷Foucault. *Cinselliğin Tarihi*, 103.
- ⁴⁸W.Connell ve Jeff Wood. "Globalization and Business Masculinities", *Men and Masculinities* , sayı: 7(4), (2005): 347-641.
- ⁴⁹Berthold Schoene. "Serial Masculinity: Psychopathology and Oedipal Violence in Bret Easton Ellis's *American Psycho*." *Modern Fiction Studies* 54/2 (2008): 378 – 397. Mark Storey. "And As Things Fell Apart": The Crisis of Postmodern Masculinity in Bret Easton Ellis's *American Psycho* and Dennis Cooper's *Frisk*." *Critique: Studies in Contemporary Fiction* 47 (2005): 57 – 72
- ⁵⁰Alex E. Blazer. "Chasms of Reality, Aberrations of Identity: Defining the Postmodern Through Bret Easton Ellis's *American Psycho*" *Americana: The Journal of American Popular Culture 1900 to Present* 1 (2), (2002).
- ⁵¹Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 325.
- ⁵²Daniel Cojocaru. "Confessions of an American Psycho: James Hogg's and Bret Easton Ellis's Anti-Heroes' Journey from Vulnerability to Violence." *Contagion: Journal of Violence, Mimesis, and Culture* 15/16 (2008/2009): 185 – 200.
- ⁵³Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 211
- ⁵⁴Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 237.
- ⁵⁵Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 381.
- ⁵⁶Julia Kristeva. *Korkunun Güçleri*, (İstanbul: Ayrıntı, 2004)
- ⁵⁷Julia Kristeva. *Rubun Yeni Hastalıkları*, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2007), 33.
- ⁵⁸Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 87.
- ⁵⁹Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 207.
- ⁶⁰Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 164.
- ⁶¹Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 215.
- ⁶²Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 203.
- ⁶³Bret Easton Ellis. *Amerikan Sapığı*, 325.
- ⁶⁴Bkz. de Beauvoir, Simone. *The Second Sex*, (N.y: Bantum, 1949).

Kaynakça

- Barry, Peter. *Beginning Theory. An Introduction to Literary and Cultural Theory* (Manchester: Manchester University Press, 2009).
- Bertens, Hans. *Literary Theory The Basics* (Routledge: New York, 2004).
- Blazer, Alex B. "Chasms of Reality, Aberrations of Identity: Defining the Postmodern Through Bret Easton Ellis's American Psycho" *Americana: The Journal of American Popular Culture 1900 to Present* 1 (2), (2002).
- Butler, Judith. *Cinsiyet Belası* (Çev.) Başak Ertür (İstanbul: Metis, 2008).
- Cojocar, Daniel. "Confessions of an American Psycho: James Hogg's and Bret Easton Ellis's Anti-Heroes' Journey from Vulnerability to Violence." *Contagion: Journal of Violence, Mimesis, and Culture* 15/16 (2008/2009): 185 – 200.
- Connell, W.R. *Masculinities* (Cambridge: Polity Press, 1985).
- Connell, W.R. *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*, (Çev.) Cem Soydemir (İstanbul: Ayrıntı, 1987).
- Connell, W.R. "Globalization, Imperialism and Masculinities", *Handbook of Studies on Men and Masculinities*, (der.) M. Kimmel, J. Hearn, W. Connell (California: Sage Publication, 2005), 74.
- de Beauvoir, Simone. *The Second Sex*, (N.Y: Bantam, 1949).
- Diamond Irene, Lee Quinby. *Feminism and Foucault*, (North Eastern University Press, 1988).
- Doltaş, Dilek. *Postmodernizm ve Eleştirisi* (İstanbul: İnkılâp Yayıncılık, 2003).
- Donavan Josephine. *Feminist Teori*, (Çev.) Aksu Bora, Fevziye Sayılan, Meltem Ağduk Gevrek, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2007).
- Eldridge, David. "The Generic American Psycho", *Journal of American Studies* 42 (2008): 19 – 33.
- Elif, Ayşegül. "M. Foucault, Büyük Kapatılma, Dünya Tımarhane mi?", <http://www.cemaat.com/micheal-foucault/2008>.
- Ellis, Bret Easton. *Amerikan Sapiğı* (İstanbul: İthaki Yayınları, 2006).
- Ferguson, Kathy E. *The Feminist Case Against Bureaucracy*, (Philadelphia: Temple University Press, 1984)
- Foucault, Michelle. *Hapishanenin Doğuşu*, (Çev.) Mehmet Ali Kılıçbay, (Ankara: İmge Yayıncılık, 1992).
- Foucault, Michelle. *Cinselliğin Tarihi*, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2007).
- Herzogenrath, Bernd. "The [Pri:]fiks Rules: American Psycho and the Poetics of [Mis]." *(Mis)understanding Postmodernism and the Fiction of Politics and the Politics of Fiction*, (Ed.) Michal Peprník & Matthew Swene, (Olomouc: Univerzita Palackého, 2003).
- Işık, Emre. *Beden ve Toplum Kuramı Öznenin Sosyolojisinden Bedenin Sosyolojisine* (İstanbul: Bağlam Yayınları, 1998).
- Kamla, Bhasin. *Toplumsal Cinsiyet ve Bize Yüklenen Roller*, (Çev.) Kader Ay, (İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları, 2003).
- Keller, Evelyn Fox. "Feminism and Science", *Signs* 7, no:3, (1987).
- Keskin, Ferda. "Foucault'un Özne ve İktidar Kavramları Üstüne", <http://www.cangüngen.com/2011/08>
- Kristeva, Julia. *Korkunun Güçleri*, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2004).

- Kriseva, Julia. *Ruhun Yeni Hastalıkları* (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2007).
- Matula, Jaroslav. *Satirical and Transgressive Elements in Bret Easton Ellis' American Psycho* (Brno:Masaryk University Brno, 2011).
- Millon, T. ve G.S. Everly. *Personality and Its Disorders: A Biosocial Learning Approach* (New York: Wiley, 1985).
- Rosenblatt, Rogen. "Snuff This Book! Will Bret Easton Ellis Get Away With Murder?", *The New York Times*, (16 Dec 1990). NYTimes.com. Son erişim, 23 Sept 2011.
- Saydam, Ahmet. "Görülmeden Gözetim Altında Tutan Hapishane Sistemi", <http://erilkent.blogspot.com.2007>. s.291-331.
- Sancar, S. *Erkeklik İmkansız İktidar* (İstanbul: Metis, 2009).
- Sazyek, Hakan. "Türk Romanında Postmodernist Yöntemler ve Yönelimler", *Hece Dergisi* 65/66/67, (2002): 493-509.
- Schoene, Berthold. "Serial Masculinity: Psychopathology and Oedipal Violence in Bret Easton Ellis's American Psycho." *Modern Fiction Studies* 54/2 (2008): 378 – 397.
- Serpel, C.N."Repetition and the Ethics of Suspended Reading in American Psycho", *Critique* 51, (1), (2009):47-73.
- Storey, Mark."And As Things Fell Apart": The Crisis of Postmodern Masculinity in Bret Easton Ellis's American Psycho and Dennis Cooper's Frisk." *Critique: Studies in Contemporary Fiction* 47 (2005): 57 – 72.
- Young, Iris Moris. "Yaşanan Bedene Karşı Toplumsal Cinsiyet: Toplumsal Yapı ve Öznellik Üzerine Düşünceler" *Cogito*, sayı:58 (2009)